

UN LLISTAT DE MALNOMS VALENCIANS ARREPLEGATS PER CARLES ROS, DE 1773

Emili CASANOVA

El notari Carles Ros (1703-1773) és el primer lingüista valencià que es va preocupar tant pel coneixement del valencià com per la divulgació de les seues excel·lències com a llengua apta i bella i com a llengua adequada per a aprendre castellà (1).

Escrigué i edità obres lexicogràfiques, gramaticals i literàries (col·loquis) en valencià i sobre el valencià, destinades a València, però com a fill del seu temps, notari apostòlic, i sobretot desesperat per la penúria econòmica que patia i en busca d'una col·locació, escrigué una colla d'obres jurídico-notarials en castellà destinades a tot l'Estat (Cartilla Real,...). Dins d'aquest camp edità l'any de la seua mort la darrera obra:

Formularios de escrituras públicas, recogidas por Carlos Ros, notario y escribano público de Valencia, Joseph y Thomàs Orga, València, 1773, 383 pàgs.

L'obra escrita en castellà, reproduint formularis jurídics en castellà (Formulario de Restitución de Dote, Escritura de retroventa,, Escritura de Libertad de Esclavo, Escritura de possession del horno, Escritura de Magisterio de pastelero,...), fa la sensació, almenys en una bona part, de ser formularis valencians traduïts al castellà (plaza de Tirasacos...) (2). El nostre interès ací es troba en el fet que en transcriure els formularis-model canvia els noms dels protagonistes per noms ficticis, i per a designar aquests es basa o en el vocabulari popular del moment o millor encara en la nòmina de malnoms que ell tendria arreplegats per usar en els seus Col·loquis. D'esta manera ens ha donat un llistat de més de 200 paraules-malnoms, que tot seguit passe a relacionar i a comentar. Respecte la grafia de Ros:

1.- Llistat:

Garbell, Antònia (p. 12)
Taronger, Joseph
Llances, Fulano
Clarèt, Fulano
Anjoba, Pasqual (19)
Jano, Felipe
Jances, Severino (25)
Sarambúll, Ignacio.

Fusada, fray Josep (32)
Fusada, Blas
Maganya, Terencio nombrado Gabriel
Antonio Suarez
Serra, Margarita
Morlès, Juan
Font. Vicente
Tal, Francisco

Pont, Pasqual
 Greix, Felipe
 Tort, Gaspar
 Jolibert, Pedro (p. 50)
 Llíró, Gabriel
 Llesca, Josepha
 Plana, Maria
 Suey, Christoval
 Pual, Gregorio
 Llomello, Angela
 Tormell, Isabel
 Clahueta, Rosa
 Fusany, Esperanza (58)
 Pereòs, Joseph
 Jáves, Francisco
 Calderer, Ignacia
 Capsana, Juan (62)
 Anell, Francisco
 Cohombro, Juan
 Rot, Joseph (66)
 Morro, Bautista
 Bullici, Patricio (72)
 Lloca, Maximiniano
 Pardal, Vicenta, viuda de Florí, Vicente
 (77)
 Clot, Joseph
 Minyò, Joseph
 Guerra, Felipe
 Semolera, Francisco
 Ulldepoll, Thomàs (82)
 Capdell, Francisco
 Eixedrea, Joseph
 Sagnia, Joseph
 Capell, Joseph, doctor el Sagrada Teologia,
 beneficiado en la parroquia de Tal (94)
 Cirer, Francisco
 Pinyò, Ignacio
 Tanda, Juan
 Margallò, Roque (97)
 Jou, Josepha
 Llamucí, Estevan
 Cuchillo, Pasqual
 Rap, Pedro
 Bugada, Pasqual (101)
 Truà, Lucas
 Cesta, Joseph de
 Cadires, fray Andrés
 Sucàs, domingo
 Rostit, Teresa
 Espliego, Vicente...prior de la Cofradia
 de San Fulano
 Sorolla, Bautista
 Melò, Pedro
 Roter, Jacinto
 Cadars y Toledo, Gabriel (107)
 Cadars y Alambor, Gabriel
 Plana, Maria
 Crusant, Juana
 Ansisam, Miquel (113)
 Llaume, Vicente
 Reig, Pedro
 Tarek, Juan, de nació dinamarqués,
 capitán del navio nombrado la señora
 Ana Elisabeth
 Mololè y Cia, Jacinto, de València
 Llorer, Pasqual (125)
 Sucrer, Joseph, médico
 Llagarra, Madalena
 Tal, Cosme
 Mollò, Pedro (152) Don Fulano
 Mayo, Blas
 Quall, Vicente, notario de Cordoba
 Maixquera, Ramon
 Brau, Joseph
 Collastre, Thomàs
 Cancell, Manuel
 Baces, Francisco
 Tandés, Sebastian
 Ventureta, Bernardo (196)
 Tòs, Juan, don
 Trull, Pedro
 Torrons, los sres
 Cacau, Jayme
 Font, Ignacio
 Lliri, Basilio
 Cureixèr, Antonio (198)
 Tocayo, Bautista
 Torondón, Miguel
 Rabéns, Pablo, vecino de la Coruña
 Garbí, Onofre (200)
 Sèu, Luis
 Dànces, Policarpio
 Torròs, Claudio

Coltelì, Pedro Antonio de
Pont y Cambray, Diego
Banch, Vicente (203)
Sèt, Bautista
Cirer, Pedro
Bris, Christoval
Cacau, Manuel, macipe
Bolèt, Dionisio
Argentviu, Gregorio
Surrach, Joseph (205)
Canyís, Angel, de Madrid
Benifaraig, Juan
Soubri y Daudé, viuda
Delacour
Arnal y Cia
Manyà, Bonifacio (209)
Manilles, Manuel
Port, Carlos de
Sardina, Bautista
Tacò, Estevan
Calbot, Mathias
Sorigot, Jacinto (211)
Brots, Christoval
Clau, Manuel
Campanes, Pedro
Falaguera, Manuel
Barral, Pedro
Verder, Juan
Truch, Nicolàs
Floch, Nicolàs (220)
Mirau, Dionisio
Esquer, Mauro
Bonpà, Claudio (225)
Preseguer, Gerardo
Tostà, Bernardo (232)
Ballesta, Diego
Desfiles, gesualdo
Coreny, Antonio
Tires, Ramon
Martell, Juan
Malaltia, Eusebio
Mill, Pedro
Gola, Nicolàs
Patriaix, Cayetano Escolà, Blas (237)
Coixinera, Toribio
Mollera, Vicente
Collet, Gerónimo

Buf, Antonio
Sisó, Roque
Quincet, Gerónimo (241)
Diner, Simón
Cama, Ramon
Rent, Vicente
Rollet, Nicolàs
Cranch, Damian (243)
Capsana, Antonio
Llet, Pedro
Brot, Nicolàs
Juny, Martin
Guell, Abdon
Bresca, Carlos
Guala, Cosme
Ximenez, Narciso
Capell, fray Thomàs
Rollo, Pasqual
Gram, Vicente
Gayato, Blas (257)
Cadira, Mariana
Espases, Josepha
Calbot, Honorato (261)
Nuch, Pedro
Tererès, Angela (262)
Panàdes, Cosme
Torrat, Bautista
Tal, Demetrio
Llobarro, Sevina (266)
Got, Clemente
Terra, Pasqual
Godám, Luis
Drap, Simon
Tramús, Vicente (269)
Tahona, Gaspar
Fuig, Martin
Escombrár, Eugenio
Taronjina, Joseph
Melenes, Joseph
Pagèll, Cosme
Mustio, Vicente
Gamboix, Vicente, mosén
Crit, Thomàs
Moll, Jayme
Baix, Joseph
Aixada, Vicente (280)
Menllau, Teresa

Coure, Andrés
 Creixens, Diego
 Molles, Joseph
 Sardines, Joseph (292)
 Gambo, Nicolàs
 Bedella, Carlos
 Ungles, Maria teresa
 Celler, Jayme
 Planes, Thomàs
 Sagnia, Maria
 Bufó, Juan (301)
 Taló, Pedro
 Fenella, Joseph
 Llirò, Vicente
 Hort, Francisco
 Cireres, Thomasa
 Llobarro, Josepjh
 Bunyol, Joseph
 Cellès, Thomàs
 Cancell, Antonio
 Totestiu, Pedro (310)
 Cart, Maria
 Castilla, Pedro, de Madrid (322)
 Mel, Batiste (Plaza de Tirasacos)
 Lleu, Nicolàs (326)
 Melsa, Onofre
 Sorolla, Rafael
 Monjes, Manuel
 Seu, Barbara
 Llinèt, Ursola
 Panses, teresa
 Pom, Juan
 Piú, Lorenzo

Quall, Casimiro
 Paner, Ambrosio
 Calbot, Bernardo
 Fallat, Nicolàs,
 Setrill, Pablo
 Gafarró, Teresa (333)
 Quallada, Vicente (340) “Escritura de
 magisterio de pastelero”
 Gony, Manuel
 Tenalla, Valero
 Colomer, Benito
 Sopes, Pedro
 Gonella, Juan
 Darrér, Bautista
 Tonell, Nicolàs
 Sach, Carlos
 Vall, Thomasa
 Solri, Francisco
 Callérs y Masanasa, Daniel
 Callers y Bastos, Daniel
 Dijous, Xavier
 Once, Julian (348)
 Ortiguez, Beatriz
 Malles, Casilda
 Sùro, Jayme (357)
 Espardenyes, Teresa
 Jacóna, Joseph
 Suro y Catarro, Jayme, hijo
 Jacona y Colmèno, Joaquin, mozo
 Treno y Cirer, Joseph.

2.- Comentaris lingüístics:

a) La relació presenta un ric inventari de noms convertits en malnoms, generalment procedents de vocables comuns, amb l'únic problema de saber-ne el valor semàntic. Tot i així, crec que ens podem atrevir a donar-los una filiació lingüística. Esta la farem a partir del DCVB d'Alcover-Moll. Així, hi trobem:

- Mots enregistrats, no documentats fins ara:

Sarambulls ´esporguims, buscalls´	Maganya ´llaganya´
Sorigot, ´part aquosa de la llet´	Florí ´anus´
Fusany ´fus que té dues rodanxes i serveix per a tòrcer el fil i fer-ne cordell´	Roter ´qui treballa en una rota´
Melsa ´flema´	Jano ´Ingenu´

-Mots-malnomes no enregistrats al Diccionari, l'origen dels quals és de difícil executòria:

Curéixer	Tostà
Desfiles (3)	Gony
Coreny	Jàves
Sucàs	Morlés
Llagarra	Solrí
Mololè	Godam
Menllau	Tererès
Bon-pà	

-Avancen la data coneguda els mots següents:

Rap 'peix'	Capçana 'Cabut'
Quinzet 'ral'	Calbot 'clatellot'
Sorolla 'atzerola''	Bullici 'rebombori'
Tacó 'taló de sabata''fart'	Eixedrea 'sajolida'
Totestiu 'estiverol'(viu en el valencià central)	Falaguera 'atractiu que té una persona per a obtenir d'altres una cosa'
Piu 'penis' 'babau'	Floc 'llaç d'ornament'
Nuc 'nus' 'regruix'	Fallat, 'mancat'
Llomello 'llom de porc'	Sisó 'moneda de poc valor'
Alambor 'inclinació de la verticalitat de la teulada'	Torròs 'gleva'
	Torrat 'cigró torrat

- Noves variants formals:

Anisam 'encisam'	Collastre 'Colastre'
Gamboix 'gambuix'	Tormell 'turmell'
Lliró 'lledó'	Maixquera 'màscara'
Mustio 'musti'	Llaume 'Jaume'(i)
Cacau, m. 'Acacau, f.'	Llamucí 'llemosí'

- Mots normals a l'època:

Garbell	Anxova
Sagnia	Morro
Quall i quallada	Minyó 'membre d'una tropa dedicada a la persecució de malfactors i de guardar els boscos'
Setrill	Capçana
Suro	Bolet
Tandes	Cohombro
Truch	Fenella
Pual	Garbell
Seu	Greix,
Presseguer	Jolibert
Llobarro	
Molles	

Llesca	Bolet
Rot	Surrach
Lloca	Barral
Pardal	Cranc
Ulldepoll	Gaiato
Cirer	Escombrar
Capell	Pagell
Jou	Lleu
Cadars ´seda borda´	Créixens
Cancell	Buf
Ventureta ´´baldufa xicoteta´´	Coixinera
Tòs	Margalló
Argentviu ´mercuri´	

- Poden ser també cognoms, encara que crec que Ros els agafa del vocabulari popular:

Garbí	Morro
Claret	Minyó
Esquer	Pinyó
Presseguer	Trull

b) També utilitza altres tipus de malnoms-cognoms. Per exemple:

- Malnoms procedents de topònims:

Benifaraig	Patraix
------------	---------

-Usa cognoms rars, normalment d'origen estranger:

Colteli	Toledo
Cambay	Delacour
Bris	Tarek “de nació dinamarqués”

- Malnoms procedents de paraules castellanes:

Cesta	Mayo
Cuchillo	Tocayo
Crusant	Torondón
Espliego	

-Malnoms procedents d'oficis:

Calderer	Rent
Semoler	Rollet
Taona	Panàdes

c) Normalment usa un malnom-cognom acompanyant el nom de pila com era normal a la València de l'època, però en algunes ocasions inclou un segon cognom,

introduït per la conjunció copulativa y, a la castellana, manera de nominar que s'estava escampant en el Regne de València, en les classes altes i acastellanades:

Viuda Soubri y Daudé
Jayme Suro y Catarro

Joaquin Jacona y Colmèno
José Treno y Cirer

d) A més del malnom-cognom, cada persona porta el seu nom de pila, en castellà, excepte Josep:

Francisco
Felipe
Vicente
Pedro
Jacinto
Gragorio
Basilio

Terencio
Elías
Policarpio
Gesualdo
Dionisio
Bernardo
Abdon,...

Al meu parer són els normals a l'època: els tradicionals valencians (Josep, Juan, Jaime, Vicente...) i els nouvinguts en aquest segle (4).

NOTES

1. Vegeu Francesc Torres Navarrete, *La llengua de Carles Ros*, Universitat de València, Tesi Doctoral, 1995, tres volums. En concret, pgs 22-68.
2. Com a mostra del text transcriu un encapçalament:
- "Formulario de restitución de dote (p. 12)
Fulano Tal...soy de Antònia Garbell, viuda de Joseph Taronger.....muger de Fulano Llan-ces, consorte de Fulano Claret".
3. No he pretès estudiar estes paraules-malnoms no enregistrades al DCVB. Per exemple, desfiles era el mot normal a l'època per a traduir el castellà 'hilas' (Vegeu Luis Lamarca, *Ensayo de un diccionario valenciano-castellano*, València, 1839).
4. No tinc clar per què degué utilitzar Ros este sistema de substituir els cognoms originals per cognoms-malnoms: Per una banda és normal desfigurar els cognoms dels casos reproduïts, però per l'altra substituir-los per noms comuns o malnoms valencians en textos solemnes i formals com els formularis, escrits en castellà, em sembla rar, perquè produeix una sensació estranya i poc seriosa. Ho degué fer per destacar la seua valenciania davant dels juristes espanyols?. Per altra banda no sabem quin èxit degué tenir l'edició.
5. En canvi, en la resta de la seua obra usa pocs malnoms, fins i tot en els Col.loquis i aonaments populars.
Com a exemple Pauet lo Polaco, dotoret Verduler que li diuen Micolau".